

Motion till riksdagen 2018/19:840

av **Johanna Haraldsson m.fl. (S)**

Stopp för övervinster i välfärden

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sätta stopp för övervinster i välfärden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

En generell välfärd som fördelas efter behov och på lika villkor är ett av grundfundamenten i den svenska modellen. Denna modell har länge bidragit till en jämn och hög kvalitet i välfärden men har under 2000-talet varit utsatt för ett hårt tryck, bland annat på grund av uteblivna satsningar. Samtidigt har välfärden avreglerats kraftigt, och det har möjliggjorts för vinstdrivna företag att på ett unikt sätt bedriva verksamhet med full kostnadstäckning. Detta har resulterat i att den privat drivna välfärden expanderat kraftigt i omfattning sedan 2000-talet.

Den största del av den ökningen står större vinstdrivande företag, ofta ägda av riskkapitalbolag, för (Laura Harman, Konkurrensens konsekvenser, 2011). Detta bidrar till flera problem, varav ett är läckage av skattemedel till bolagsägare. Totalt handlar detta om drygt 2,2 miljarder kronor årligen som försvinner ut i övervinster enligt utredningen Ordning och reda i välfärden (2016). I slutändan handlar detta om medborgarnas förtroende för den skattefinansierade välfärden. När människor ser att de pengar de betalt för skola, vård och omsorg försvinner ner i privata plånböcker urholkas också drivkraften att vilja betala skatt.

Ett annat problem är att privatiseringarna av välfärden har segregeringseffekter, exempelvis inom skolektorn. Bland annat har det konstaterats att segregationen är större i kommuner där en större andel av eleverna går i fristående skolor än i kommuner där ett färre antal elever gör detsamma. Vidare visar välfärdsutredningen att olika samhällsklasser går i olika skolor. Det innebär att de som har det sämre ställt socioekonomiskt i större utsträckning går i kommunala skolor än de som har det bättre ställt. Att människor i högre grad väljer olika välfärdsutövare bidrar också till att slå sönder den sociala sammanhållningen i Sverige.

Ett annat problem är att olika intressen står i kontrast mot varandra. Välfärden är ingen marknad där du gör val baserat på kvalitet kontra kostnad, utan välfärden drivs av tydliga samhällsmål. Vinstdrivande företag drivs primärt inte av ett brinnande intresse att utveckla vår gemensamma välfärd utan av att tjäna pengar. Detta innebär en risk att företag drar ner på sådan kvalitet som är svårt att möta och följa upp. Undersökningar som gjorts visar exempelvis att friskolor har lägre lärartäthet och en högre grad obehöriga lärare än kommunala skolor – något som blir möjligt eftersom de generellt rekryterar högpresterande elever som kommer från studievana hem.

En av anledningarna till att det blev möjligt att driva välfärdstjänster i privat regi var att mångfalden skulle öka. I dag ser vi dock en annan utveckling. De största koncernerna köper upp mindre verksamheter. De tio största huvudmännen driver i dag runt 250 förskolor, och var fjärde elev som valt en privat gymnasieskola går på någon som drivs av Academedia.

För att bryta den här nedmonteringen av den generella välfärdsmodellen och stoppa läckaget av skattemedel behöver därför vinster i välfärden begränsas. Därför bör riksdagen besluta att införa stopp mot övervinster i välfärden i enlighet med de slutsatser som välfärdsutredningen dragit.

Johanna Haraldsson (S)

Carina Ödebrink (S)

Peter Persson (S)